

prostředek pro produkci co možná největšího množství ryb – bez ohledu na tzv. mimoprodukční funkce nádrží (chráněné jak zákonem č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny – rybník je ze zákona významným krajinným prvkem, tak i zákonem č. 99/2004 Sb., o rybníkářství, výkonu rybářského práva, rybářské stráží, ochraně mořských rybolovných zdrojů a o změně některých zákonů). Mimoprodukční (nebo také ekologicko-stabilizační) funkce rybníků často nejsou vůbec brány v potaz, stejně jako fakt, že hospodaření má prokazatelně negativní dopady na zvláště chráněné druhy živočichů, mezi které patří i převážná většina druhů obojživelníků (včetně čolka obecného a ropuchy obecné).

Na obojživelníky nemá ale dopad jenom přímé působení naddimenzovaných obsádek (dnes nejsou výjimkou obsádky převyšující tunu biomasy na hektar vodní plochy) např. formou predace či totální destrukce rybníčního ekosystému, ale také způsob manipulace s vodou. Značné procento rybníků je u nás vypouštěno v jarním období (což je např. právě pro ropuchy zcela limitující), setkat se dokonce můžeme i s výlovy v časně letním období – tedy v období vývoje larev většiny druhů obojživelníků (rozhoduje tu pouze poptávka po rybách). Bohužel ne zcela ojedinělým jevem je krátkodobé snižování hladiny v nádržích po naklazení snůšek, které pak hromadně usychají. Můžeme se jen domnívat, zda se jedná o záměr, pravdou ale je, že obojživelníci jsou stále mnohými hospodáři vnímáni jako konkurenti nebo dokonce predátoři rybích obsádek.

Devastační účinky na rybníční ekosystémy, potažmo obojživelníky, má dodnes často necitlivě prováděné odbahňování rybníků. Z principu se jedná o jev žádoucí i z pohledu podpory biodiverzity, nicméně odbahnění je u nás stále chápáno pouze jako prostředek pro zvětšení využitelné vodní plochy – na úkor cenných litorálních partií (jejich obnova pak není díky okamžitému nasazení těžkých obsádek umožněna). Problémem našich rybníků ale nejsou jen ryby a činnosti související s jejich chovem – rybníční ekosystém dokáže zdevastovat třeba i početná hejna myslivci vysazovaných polo-divokých kachen, které vnikají i do těch partií, kam se ryby nedostanou.

Jelikož se bavíme o obojživelnících, nelze nezmínit ani vlivy působící v terestrických biotopech, které jsou ale velmi často opomíjeny (jako by obojživelníci byli jenom vodní organismy). Podrobně se této problematice věnují např. Zavadil et al. (2011), a proto na tomto místě zmíníme pouze některé. Stále ubývá vlhkých i mezofilních luk, ze kterých se stávají intenzivně kosená „pole na trávu“, většina orné půdy i luk je utužována těžkou zemědělskou technikou (mimo jiné s negativními dopady na vodní režim), pokračuje zalesňování luk, lesy jsou masivně odvodňovány. Významný negativní vliv má neustále se zvyšující hustota automobilové dopravy a fragmentace krajiny v důsledku zahušťování silniční sítě, intenzifikace péče o veřejnou zeleň i zahrady v okolí domů atd. Silně podceňovány jsou dle našeho názoru např. vlivy nadužívání herbicidů na obojživelníky nejen ve vodním, ale i v terestrickém prostředí (v našich podmínkách se jedná zejména o Roundup, který je hojně využíván i třeba v rámci tzv. rychloobnovy luk).

Mizení „hojných“ druhů

Výsledkem výše uvedených skutečností je, že z naší krajiny postupně mizí nejen organismy již dříve vzácné, ale i ty donedávna běžné a hojné, jako jsou třeba právě čolek obecný a ropucha obecná. Jak je ale možné, že tato skutečnost stále uniká pozornosti? Příčin bude zcela jistě více. Řada lidí si prostě jen nevšimne toho, že ropuch, které občas potkává na zahradě, již nejsou v místním rybníčku na jaře tisíce, ale pouze desítky. Navíc díky intenzivnímu mapování stále ještě přibývá počet známých lokalit většiny druhů obojživelníků (jednorázové mapování ale nedokáže postihnout lokality zaniklé – o nich nám poskytne informace pouze pravidelný monitoring nebo opakované mapování). Problém je tak zřejmě především ve způsobu interpretace získaných dat, v rámci které jsou nejčastěji využívány síťové mapy. To může být ale značně zavádějící – jakýkoliv pozitivní záznam daného druhu ve čtverci o ploše větším než 100 km² (byť jen jednoho jedince na jediné lokalitě) totiž automaticky znamená, že se daný čtverec v mapě objeví jako obsazený. Pokud se pak podíváme např. na čtvercovou mapu výskytu našich dvou zájmových druhů (viz **Obr. 2 a 3**), velmi snadno

podlehne pocitu, že oba druhy jsou u nás zcela běžné. Ve skutečnosti v sobě ale taková mapa nenese žádnou informaci o počtu lokalit a početnosti populací v daném čtverci! Neříká nám nic o tom, že se daný druh v daném čtverci sice vyskytuje, ale objevit jej zde je stále složitější. Také neříká nic o tom, zda se jednalo o nález adulta či larvy. A to je v případě obojživelníků velmi důležité – jedná se totiž veskrze o dlouhověké živočichy (ropuchy se mohou dožívat několika desítek let), a tak se snadno může stát, že čtverec bude dlouhodobě vyhodnocován jako obsazený pouze na základě nálezů adultů, kteří se zde ale již po mnoho let nedokáží úspěšně rozmnožovat. Při hodnocení stavu populací se tak rozhodně nelze spoléhat pouze na výsledky síťového mapování – je třeba jít mnohem více do hloubky. Je ale také třeba mít stále na paměti, že zmizení jednoho čtverce s pozitivním nálezem daného druhu znamená jeho vyhynutí na výše zmíněných více než 100 km² území! U původně prakticky plošně rozšířených druhů je toto ale již katastrofa.

Záludnost slepé důvěry v síťové mapování lze dostatečně přesvědčivě prezentovat na výsledcích průzkumů využitých v tomto textu. Pokud bychom je promítli do síťové mapy, nic znepokojivého bychom neobjevili – oba druhy by spolehlivě zaplnili veškerá pole sítě pravděpodobně i v jemnějším členění. Až hlubší pohled ale odhaluje, že skutečná situace již zdaleka tak optimistická není.

Primárním impulzem k sepsání tohoto příspěvku byla debata o změnách v postavení obojživelníků a plazů v červeném seznamu, resp. návrhy části odborníků na posuny kategorií u druhů obecně považovaných za běžné (u čolka obecného i ropuchy obecné byla navrhována změna z NT na VU). Tento posun byl někdy vnímán jako neopodstatněný. Cílem tohoto textu bylo ukázat, že situace rozhodně není tak růžová, jak se nad síťovou mapou může zdát. Deklarace tohoto stavu formou posunu v postavení druhu v červeném seznamu ale samozřejmě sama o sobě nic neznamená (i když je důležitým signálem alespoň uvnitř samotných orgánů ochrany přírody) – je třeba začít konat. Až nám totiž v síťové mapě začnou mizet puntíky, bude již s největší pravděpodobností pozdě.

Červené knihy a seznamy Mezinárodní unie ochrany přírody slaví půlstoletí

Jan Plesník

Mezi volně žijícími živočichy, planě rostoucími rostlinami a dalšími organismy se státní i dobrovolná ochrana tradičně zaměřuje na druhy ohrožené vymizením, tedy vyhynutím nebo

vyhubením. Červené seznamy ohrožených druhů a jejich rozšířená verze, červené knihy, přinášejí hodnocení druhů (nebo jiných taxonů) právě z hlediska nebezpečí vymizení.

Kůň Převalského (*Equus przewalskii*) zůstává čítankovým symbolem druhu, který se podařilo zachránit chovem v lidské péči. Nemalou zásluhu na tomto úspěchu má pražská zoologická zahrada. Fota: Jan Plesník

Na začátku byla malířova kartotéka

Začátky červených knih a červených seznamů spadají do roku 1959, kdy tehdejší předseda Komise pro přežití druhů (SSC) nejvýznamnější nevládní ochranářské organizace – Mezinárodní unie ochrany přírody (IUCN) – plukovník Leofric Boyle začal vytvářet kartotéku ohrožených druhů (Burton 2001). Na rozdíl od všeobecně vžitě představy nesouvisí barva soupisů ohrožených druhů s dopravními světly. Uvádí se, že se všestranně nadaný Sir Peter Scott (viz rámeček na této straně), který v čele komise nahradil Boyla, nechal inspirovat seznamem pohřešovaných lodí, který již více než 150 let vede známá pojišťovací společnost Llyod a který je uložen právě v červených

U základů moderní druhové ochrany stál umělec

Sir Peter Scott (1909–1989), jediný syn známého britského polárníka, který o měsíc prohrál s Norem Amudsenem boj o dosažení jižního pólu a při zpáteční cestě od nejvzdálenějšího místa na Zemi zahynul, vystudoval dějiny umění a živil se jako zručný malíř. Na letních olympijských hrách v roce 1936 získal pro Spojené království bronzovou medaili v jachtingu. I když nebyl důstojník z povolání, za 2. světové války velel skupině torpédoborců, která v Lamanšském průlivu úspěšně pronásledovala německé ponorky: všichni ostatní velitelé britských torpédoborcových konvojů byli profesionální důstojníci. Britský polyhistor založil Světový fond na ochranu přírody a stal se jeho prvním prezidentem (WWF International, www.panda.org). Na jednom zasedání z dlouhé chvíle nakreslil dobře známé logo WWF – stylizovanou černobílou pandu velkou. Hodně času Scott věnoval svojí celoživotní lásce – vodním ptákům. Nepřekvapí proto, že inicioval vznik Mezinárodního úřadu pro výzkum vodních ptáků a mokřadů (IWRB), z něhož se v průběhu doby vyvinula další klíčová mezinárodní organizace zaměřená na péči o přírodní dědictví – Wetlands International (WI, www.wetlands.org). Z českých ochranářů s Peterem Scottem dlouhodobě spolupracoval jeden z otců moderně koncipované ochrany přírody v bývalém Československu, RNDr. Jan Čeřovský, CSc.

deskách. Červené knihy a následně červené seznamy se staly obdobným přehledem druhů, o které můžeme přijít stejně jako o pojištěné lodě, pokud se jim nebudeme včas rozumným způsobem věnovat. Scott si předsevzal, že upozorní širokou veřejnost na populace rostlin a živočichů, které mohou být v blízké budoucnosti pohřešovány, jestliže na jejich záchranu a na záchranu jimi obývaného prostředí nebudou přijata rychlá a dostatečně účinná opatření. První červená kniha celosvětově ohrožených druhů (Red Data Book) přinášela na jednotlivých kartách údaje o určitém druhu: jeho popis, rozšíření, ohrožení a bionomie (IUCN 1962–1964). Byla složena z různobarevných, volně vyjímatelných listů, takže se ani v ústředí organizace ve švýcarském Morges, resp. v Glandu nezachoval úplný výtisk. Proto bývá citována jak s různou paginací (počtem stran), tak odlišným vročením. IUCN nejnověji uznává za datum vydání první červené knihy konec roku 1964 (IUCN 2014a). Do povědomí nejširší veřejnosti na celém světě se nicméně dostalo až vydání připravené v roce 1969 ve slušném nákladu známým britským nakladatelstvím Collins, jež bylo ilustrováno zdařilými Scottovými perokresbami (Fisher *et al.* 1969).

Hodně dobrý nápad

Během 70. a 80. let 20. století se červené seznamy a knihy staly významným nástrojem, napomáhajícím stanovit priority pro konkrétní ochranářské akce a získat pozornost nejširší veřejnosti a řídících pracovníků ohledně aktuálních problémů, které souvisejí s péčí o přírodu a obecněji o životní prostředí. Koncepce červených seznamů a knih byla postupně rozšířena i na plemena hospodářských zvířat, odrůdy a kultivary kulturních plodin, rostlinná společenstva, půdy a typy biotopů, ekosystémů, využívání území či krajiny. Až do začátku 90. let 20. století byla příprava červených seznamů a knih založena spíše na názorech jednotlivých odborníků, byť bezpochyby kvalifikovaných, než na pečlivém rozboru nezbytných údajů, ačkoliv pro hodnocení druhů byly navrženy rozmanité, často značně složité indexy. Červené seznamy jednotlivých taxonomických jednotek nebo skupin či stejných taxonů z různých zemí tak nebyly porovnatelné. Ba co víc, stávalo se, že se různí autoři na tom, do jaké míry je hodnocený druh skutečně ohrožen vyhubením nebo vyhynutím, při opakované

klasifikaci vůbec neshodli. Ve snaze vyřešit uvedený problém přijala IUCN v roce 1994 nové kategorie pro zařazování druhů do červených seznamů spolu s objektivnějšími a vědecky přísnějšími kritérii. Po intenzivní diskusi a ověřování byla jejich závěrečná verze v roce 2000 schválena a oficiálně uveřejněna o rok později (IUCN 2001, Plesník & Cepáková 2003). Aktuální text kritérií a kategorií IUCN pro zařazování druhů a nižších taxonomických jednotek do červených seznamů byl publikován v roce 2012 (IUCN 2012a). Uvedený přístup umožňuje používání shodných kritérií a kategorií různými hodnotiteli, vychází z pravděpodobnostní klasifikace nebezpečí vymizení příslušného druhu, je použitelný v různých časových měřítcích a dokáže se do značné míry vypořádat s neurčitostí (Mace *et al.* 2008, Vié *et al.* 2008). Kategorie IUCN jsou určeny kvantitativními, jasnými a odborně věrohodnými kritérii a umožňují uživatelům hodnotit stav druhu v jakékoli z pěti následujících situací:

- (1) pokles početnosti populace,
- (2) malý areál rozšíření a úbytek nebo kolísání početnosti populace,
- (3) nízká početnost populace a její úbytek,
- (4) velmi nízká početnost populace a omezený areál rozšíření
- (5) matematické modelování životaschopnosti populace.

Od roku 2004 jsou soupisy druhů a dalších taxonů ohrožených v celosvětovém měřítku každoročně IUCN aktualizovány a jsou zdarma dostupné na internetové adrese www.iucnred-list.org. Poslední červený seznam celosvětově ohrožených druhů a nižších taxonů sestavený IUCN vyšel v Sydney v listopadu 2014 a byl slavnostně představen na 5. světovém kongresu IUCN o národních parcích a chráněných územích: ze 74 106 hodnocených druhů bylo 37 927 (51,2 %) druhů obratlovců (IUCN 2014b). Protože pokračuje zájem vydávat červené seznamy a červené knihy ohrožených druhů v jednotlivých částech světa nebo státech, vypracovala IUCN v roce 2003 podrobný návod pro používání kategorií a kritérií pro červené seznamy na úrovni nižší, než je celosvětová. Máme na mysli kontinenty či jejich části nebo státy a jejich administrativní a geograficky vymezené jednotky (IUCN 2003, 2012b, Plesník *et al.* 2003b). Na základě úspěšnosti červených seznamů pro ohrožené druhy

V posledních dvaceti letech se stav lvů (*Panthera leo*) ve volné přírodě snížil o 30 %, takže dnes známou kočkovitou šelmu považujeme za v celosvětovém měřítku zranitelnou. Na snímku mladý jedinec v jihoafrické rezervaci Pilanesberg.

Přestože se početnost elegantně zbarvené potápivé kachny zrzohlávky rudozobé (*Netta rufina*) v ČR zvyšuje, je v červeném seznamu hodnocena jako ohrožená.

Červený seznam IUCN klasifikuje v některých případech nejen druhy, ale i poddruhy. Tygr malajský (*Panthera tigris jacksoni*) je hodnocen jako celosvětově ohrožený.

Pelikán kadeřavý (*Pelecanus crispus*) dosahuje v rozpětí křídel až tří metrů a osídluje jihovýchodní Evropu, jižní a jihozápadní Asii a severovýchodní Afriku. IUCN jej považuje v globálním měřítku za zranitelný druh.

Stálezelený jehličnan blahočet úzkolistý (*Araucaria angustifolia*) dorůstá výšky až 40 m. Vyskytuje se v JV Brazílii a SV Argentině a IUCN jej hodnotí jako celosvětově ohrožený.

připravuje IUCN kritéria pro hodnocení stupně ohrožení ekosystémů. Měla by odrážet míru změny v jejich rozsahu, složení, struktuře a fungování. Uvedený přístup naráží na řadu problému, souvisejících s vymezením ekosys-témů a vyčíslením jejich stavu, určením stupně jejich poškození, zástupnými veličinami kvan-tifikujícími ohrožení a prahovými hodnotami těchto veličin a se standardizací obdobného hodnocení (Rodríguez *et al.* 2011, Keith *et al.* 2013, Boitani *et al.* 2014). Podle posledních dostupných údajů dosud uveřejnilo celostátní seznamy ohrožených druhů 113 zemí: 70,7% již využilo kritéria IUCN pro zařazování druhů do červených seznamů na úrovni nižší než celosvětové a 11,3% je upravilo (Miller 2013, IUCN 2014c). Jak se dá předpokládat, nejvíce zemí publikovalo červené seznamy cévna-tých rostlin (88 %), necévnatých rostlin (76%) a obratlovců (67 %). Naopak podstatně méně států vyhodnotilo stupeň ohrožení bezobratlých

taxon/ekologická skupina	ČR	Evropa	svět
savci	18	17	26
ptáci	48	13	14
plazi	61	20	
obojživelníci	59	23	41
sladkovodní ryby	45	40	
mořské ryby podčeleď <i>Epinephelinae</i>			18
pyskounovití <i>Labridae</i>			5
paryby			31
včely a čmeláci		9	
denní motýli	46	9	
vážky	48	16	
sladkovodní krabi			31
humrovití <i>Nephropidae</i>			< 1
měkkýši	37		
sladkovodní měkkýši		59	
koráli vytvářející útesy			33
cévnaté rostliny	69		
vodní rostliny		8	
jehličnany			30
cykasy			63
mechorosty	24		
lišejníky	37		
houby (<i>macromyceta</i>)	13		

Podíl kritických ohrožených, ohrožených a zranitelných druhů (v %) z celkového počtu druhů v ČR, Evropě a ve světě: stav k 1. 4. 2015, uvedeny jsou pouze skupiny, u nichž bylo hodnoceno nejméně 90 % známých druhů; naopak skupiny zahrnující méně než 150 druhů nejsou uvedeny (Plesník *et al.* 2003, BirdLife International 2004, Farkač *et al.* 2005, Kučera & Váňa 2005, Holec & Beran 2006, Temple & Terry 2007, Cox & Temple 2009, Temple & Cox 2009, Kalkman *et al.* 2010, Liška & Palice 2010, van Swaay *et al.* 2010, Bilz *et al.* 2011, Cuttelod *et al.* 2011, Freyhof & Brooks 2011, IUCN 2012, 2014, Grulich 2012, Nieto *et al.* 2014)

(53%) a hub a lišejníků (jen 30 %). Platilo při-tom, že čím je daná země bohatší (měřeno hrubým domácím produktem), tím více skupin organismů klasifikuje podle stupně ohrožení do červených seznamů. V Evropě publikovalo alespoň jeden celostátní seznam ohrožených druhů 89% zemí, zatímco v Oceánii jen 13%. Jen 36% států má k dispozici alespoň jeden aktuální červený seznam ohrožených druhů (Bubb *et al.* 2009).

Československo a Česká republika nezůstaly pozadu

V bývalém Československu začaly červené seznamy vycházet od konce 70. let 20. sto-letí (Čeřovský *et al.* 1979, Holub *et al.* 1979, Hudec 1979, Baruš 1981, Donát & Sedláček 1982, Rybář 1984, Baruš *et al.* 1988, Trpák *et al.* 1988, Šťastný & Bejček 1992). V letech 1988–1999 byla uveřejněna edice červených knih ohrožených a vzácných druhů rostlin

a živočichů Československa, resp. ČR a SR (Sedláček *et al.* 1988, Baruš *et al.* 1989, Škapec *et al.* 1992, Kotlaba *et al.* 1995, Čeřovský *et al.* 1999). Rozsahem i způsobem zpracování se bezpochyby řadí mezi nejzdařilejší publikace tohoto typu v celoevropském měřítku. Červený seznam ohrožených rostlinných společenstev (Moravec *et al.* 1995) patří mezi vůbec první soupisy fytoocenóz negativně ovlivněných lid-skou činností. Totéž platí i pro červený seznam hlístů (*Nemathelminthes*), parazitujících na vybraných druzích ryb v ČR a SR (Baruš *et al.* 1997). Kromě celostátních červených knih a seznamů byly vydány i publikace přibližující ohrožené rostlinné a živočišné druhy určitého kraje nebo oblasti (Kubát 1986, Chán 1999, Sedláčková & Plášek 2005, Štursa *et al.* 2009). Byla zpracována také červená kniha ohrože-ných biotopů ČR (Kučera 2005).

Od roku 1995 byly v ČR sestaveny červené seznamy využívající nové kategorie a kritéria IUCN či jejich upravené verze. Přípravou ofi-ciálních červených seznamů pověřilo MŽP AOPK ČR. Až dosud byly uveřejněny celostátní červené seznamy všech hlavních taxonomic-kých nebo ekologických skupin: hub, lišejníků, mechorostů, cévnatých rostlin, bezobratlých a obratlovců. Přiložená tabulka porovnává stu-peň ohrožení druhů u vybraných skupin orga-nismů v ČR, v Evropě a ve světě.

V současnosti čelí podle odborníků sestavu-jících červené seznamy ohrožených druhů v ČR zvýšenému nebezpečí vyhynutí nebo vyhubení plná třetina druhů (Chobot 2010). Ukazuje se ale, že čím méně druhů hodno-cený taxon či ekologická/funkční skupina zahrnuje, tím je v ní patrnější jak stupeň ohrožení, tak počet vyhynulých nebo vyhu-bených druhů. Ze skupin s velkou druhovou bohatostí je téměř 70 % hodnocených druhů ohroženo u cévnatých rostlin. Také druhově málo početné skupiny obratlovců vykazují nadpoloviční podíl ohrožených druhů. Na prv-ní pohled příznivější situace u hub či mecho-rostů může ve skutečnosti odrážet spíše nedostatek aktuálních a hodnověrných údajů o hůře prozkoumaných druzích. Totéž platí i pro bezobratlé. Ostatně, zdánlivě nízký podíl ohrožených druhů u hmyzu (22 %) vypadá poněkud jinak, jestliže se podíváme podrob-něji na relativně prozkoumané skupiny, jako jsou vážky (48 %), listoroží brouci (49 %), denní motýli (46 %) či vosy (*Vespoidea*, 47 %).

Červené seznamy včera, dnes a zítra

Červené seznamy ohrožených druhů nejsou nikde – s výjimkou Ukrajiny – legislativní nor-mou, a nejsou tedy právně závazné. Představují nicméně ucelený názor na to, jak hodnotí stav cílových druhů a dalších taxonů z hlediska jejich ohrožení přední odborníci, a zůstávají tak těžko nahraditelným informačním zdrojem pro tvorbu příslušných zákonů, vyhlášek, nařízení či výnosů. Také v ČR slouží červené seznamy k připravované aktualizaci seznamu zvláště chráněných druhů, který je součástí vyhlášky č. 395/1992 Sb., v platném znění.

Zkušenosti s výběrem prioritních druhů pro ochranu opakovaně potvrzují, že čím doko-nalejší a vědecky jednoznačnější jsou kritéria pro hodnocení druhů z hlediska jejich ohro-žení vyhynutím nebo vyhubením, tím méně bude existovat druhů, o nichž máme k dis-pozici nezbytné aktuální a věrohodné údaje. Přestože je pochopitelná snaha odborníků, kteří připravovali uvedený systém hodnocení druhů, používat pro přípravu červených sezna-mů pouze jedinou metodiku, je nanejvýš pro-blematické, zda vůbec může být natolik obec-ná, aby plně platila pro tak rozdílné taxony či ekologické skupiny, jako jsou kupř. řasy a sav-ci. Zejména v případě bezobratlých a „nižších“ rostlin je obtížné, ne-li přímo nemožné, použít navržená kvantitativní kritéria, takže musela být pro přípravu červených seznamů ohrože-ných druhů ČR rozumným způsobem upra-vena (Plesník 2005, *cf.* Cardoso *et al.* 2011, Collen & Böhм 2012). Kritéria pro hodnocení nebezpečí vymizení druhů na úrovni nižší než celosvětové poněkud nadhodnocují stupeň ohrožení populací vyskytujících se na okraji areálu rozšíření příslušného druhu, zejména izolovaných populací planě rostoucích rostlin, a naopak podhodnocují stav ohrožení u druhů, u nichž sice došlo k významnému poklesu početnosti, ale které přesto zůstávají poměr-ně běžné (Eaton *et al.* 2005, Abeli *et al.* 2009, Hayward 2009).

Soudobé ochranářské plánování je založeno na zranitelnosti a nenahraditelnosti složek biologické rozmanitosti. Obě zákonitosti posti-hují právě červené seznamy, a to od místního po celosvětové měřítko. Pro hodnocení vlivů na životní prostředí (EIA), přípravu a naplño-vání resortních strategií, koncepcí, plánů, akcí a realizaci mezinárodních mnohostranných

Začátkem 20. století přežívalo ve volné přírodě méně než 200 nosorožců indických (*Rhinoceros unicornis*). V současnosti ve třech asijských státech žije v důsledku účinné ochrany na 3 500 jedinců. Dalších 180 zvířat je chováno v lidské péči v zoologických zahradách celého světa.

Aktualizované vydání Červeného seznamu IUCN představila Mezinárodní unie ochrany přírody také na 5. světovém kongresu ochrany přírody, který proběhl v říjnu 2012 na jihokorejském ostrově Čedžu. Fota: Jan Plesník

úmluv, dohod a protokolů bychom neměli brát v úvahu jen závěrečné zařazení cílového taxo-nu do určité kategorie ohrožení, ale zejména údaje, které k němu vedly. Červené seznamy celosvětově ohrožených druhů připravované IUCN poskytují cenná data o ohrožení hodno-ceného taxonu, ale i o jeho rozšíření a do určité míry také o jeho nárocích na prostředí. Přesto by neměly sloužit jako jediný, být všeobecně uznávaný podklad pro určení, které druhy,

biotopy nebo ekosystémové procesy bychom měli chránit přednostně. Ačkoliv červené seznamy celosvětově ohrože-ných druhů nejsou dokonalé, zůstávají nejkom-plexnějším vědecky podloženým zdrojem údajů o stavu druhů fauny, flóry a dalších organismů z hlediska stupně jejich ohrožení vymizením.

Seznam citované literatury najde zájemce na www.casopis.ochranaprirody.cz